

Úr frumskóginum í Venezuela:

Gullgravavarar hótta og daglønarmenninir lúra

Í jólafrítíðini var Jóannes Hansen saman við familjuni í frumskóginum í Venezuela og vitjaði svágin, Símin í Túni, sum hevur verið trúboðari millum yanoami indianararnar síðani 1975. Símin í Túni, sum er ættaður av Toftum, er giftur við Daniu, ið er úr Runavík. Meðan tey dvølgdu millum indianararnar festi Jóannes hugsanir á blað, sum vóru íblástar av tí, tey hoyrdu og sóu. Niðanfyri prenta vit ein part av hesum

Jóannes Hansen

Tað var gamalt í Føroyum at eingin skuldi sita kaldur á jólum, og tí varð nógv lagt fyri at fáa jólatorvið til haldar.

Heilt fram til eftir krígslok var tað vanligt á bygd og onkra staðni helt síðurin sær væl longri enn so, at bera jólatorv. Skúladreingir høvdu tað til fragd at kappast um, hvussu ofta teir kundu fara eftir torvi, áðrenn teir fóru í skúla. Sjálvandi valdaðist tað, hvussu høgligt tað var at ganga, men tað kom meiri enn so fyri, at teir bóru triggjar leypar til hús, áðrenn teir fóru inn klokkan níggju.

Teir innfóddu yanoami-indianararnir her í Amazon-ókinum í Venezuela hildu ikki jól, og tað vil siga, at einasta jólahaldið her í Parima var tað føroyska - burtursæð frá á hernaðarstöðini

niðri við hin endan á heim-agjörda flogvøllinum. Har vistu hermenninir, sum eru ættaðir úr meiri siviliseraðu portunum av landinum, at tað vóru jól, og teir hava helst etið hallaca, sum er jólarætturin í Venezuela. Hetta er rættur, sum er kok-aður í bananbløðum, og sum inniheldur maismjøl, kjøt av ymsum slagi, egg, rosinur, oliven og mangt annað. Tveir dagar fyri jól, tá ovastin fyri venezuelsku hermegini í Amazon ókinum vitjaði sínar undirsáttar, fóru vit oman at heilsa uppá, og hann var so blíður, at hann setti okkum til há-borðs saman við familjuni hjá sær, ið var við honum og hugdi seg um, og tá fingi vit henda serliga venezuelska rættin.

Konufólkini stríðast og menninir spæla

Tað er ikki ókent, at teir

innfóddu í myrkrinum fara at veiða í áum og at fanga froskar og annað smátt at eta, men tað er mest vanligt, at teir leggja seg í heingikoyggjurnar, tá tað er vorðið myrkt, og tað vil siga, at teir vóru niðurfarnir, tá vit ótu jólakalkun og pakkaðu jólagávur út. Jólamorgun var ikki óðrvisi enn aðrir morgnar. Tað verður ljóst eftir einari lítilli løtu, og longu í lýsingini fóru tvey konufólk framvið við størum og rokaðum kurvum av pinnabrenni á nakkanum. Tey høvdu ikki syrgt fyri jólabrenninum, men tað er eisini munur á veðurlagnum á jólum her og so heima í Føroyum.

Tað hevði verið at tikið í so rívan til at sagt, at menninir bara taka sær av lottum, men tað er ein sannroynd, at tað er luturin hjá konufólkunum at stríðast. Konufólkini eiga børn annað

hvørt ár, frá tí at tær verða tiknar til konu - tá eru tær ofta ikki meiri enn tólv til fimtan ára gamlar - og tær arbeiða nógv. Tá tær fara út at hægga pinnabrenni, tá tær arbeiða í urtagørðunum, og tá tær t.d. fara út í árnar at royna eftir rækjum og skelj-um av ymsum slagi, so hava tær altíð eitt ella fleiri børn við sær, og ofta eru tær tvær ella triggjar í felag. Nú ein dagin spurdu vit eina, sum vit móttu við kurv fullari av pinnabrenni á bakinum, hvar maðurin var. Jú, hann var saman við hinum monnum í bygðini farin til eina aðra bygð at spæla fótbólt! Hetta minti á lívið hjá størum smádreingum í Klaksvík fram til miðskeiðis í sektiðrunum, áðrenn fótbólturnin hjá teimum smáu varð skipaður so væl, sum hann er tað nú. Tá spældu býlingarnir móti hvørjum øðrum, men hetta var dreingjaspæl og ikki nakað, sum menninir gjørdur. Teirra uppgáva var at syrgja fyri at fáa til lífsins upphald hjá børnunum og konunum, sum næstan uttan undantak vóru heima og ansaðu børnunum.

Tey gera ikki so lítið við at íðka ítrótt. Myndugleikarnir royna á ymiskan hátt at bota um livikorini og eisini at syrgja fyri, at tey hava annað at taka sær til enn tað, sum skal til fyri at yvirleva. Hesi seinastu árin hava myndugleikarnir sent onkrar inn higar at læra teir innfóddu bóltspøl. Tað er javnan, at vit siggja tey spæla flogbólt og fótbólt. Fatanin av týðninginum, sum liðavrikjið hevur bæði í fótbólti og flogbólti tykist ikki vera so stór, men tey ganga upp í tað við liv og sál. Bóltarnir eru ikki altíð so vovurnir, sum høvdu verið góðkendir av UEFA og FIFA, men tað bilar minni. Búnn, sum tey íðka ítrótt í, er tann sami, sum tey eru í gerandis og heilagt - tað vil í mesta lagi siga reyðar stuttar buksur, sum myndugleikarnir hava givið teimum. Tá tey spæla flogbólt luttaka konufólk og mannfólk hvørt um annað, men tá tey spæla fótbólt, eru tað bara dreingir og menn, sum eru uppi. Um konufólk eru til staðar, so sita tey og

hyggja at. Kanska fylgja tey við, og kanska undrast tey sum vit onnur á, hvussu tað kann bera til hjá mannfólkunum, ið tykjast hava góða kondi, at sparka við ongum á fótunum, og ofta sparka teir við tanni, men tað er so eiðasort, at teir fáa ilt!

Gullgravararnir

Omanfyri varð nevnt um hernaðarstöðina, sum er bara ein góðan kilometur hiðani. Tað eru bara átta ár síðani, at myndugleikarnir avgjørdur, at ein hernaðarstöð skuldi vera her í ókinum. Orsøkin var, at ferðslan úr Brasilien og um mark-ið, sum er í frumskóginum einar fimtan kilometrar vestanfyri okkum, øktist so nógv. Orsøkin var, at áðugin fyri at leita eftir gulli framvið ánum (vatnið verður brúkt at spula við) vaks, og ikki so fáir gullgravavarar eru komnir og sigast framvegis koma um mark-ið og grava eftir gulli.

Tey flestu munnu hava hoyrt um gullgravavarar, sum hava roynt seg í Amerika, og tað er einki at leggja omana, at tað er sjáldan fyri tað góða, at teir eru kendir. Og soleiðis hava yanoami-indianararnir, sum eru komnir í samband við gullgravavararnar, eisini kent tað í hesum førnum. Harðskapurin er stórur, og áriníð hevur millum annað verið, at áður ókendar sjúk-ur hava tikið seg upp, og tá so vorðið fyrst hevur fingið høvðið fyri seg, so er torført at sleppa av við tað. Tapararnir vera í øllum førum teir innfóddu, sum hvørki hava fírlæka ella innlit til at verja seg móti slíkum.

Tað ganga ymsar søgur um, hvussu víðurskiptini hjá gullgravarum eru, og hvussu teir verða løntir. Sum í so mongum øðrum førum, so eru tað ikki teir, ið gera arbeiðið, sum fáa størsta ágóðan, men heldur eru tað aðrir, sum leggja til rættis og spinna gulli! Tað gera teir við at syrgja fyri øllum veitingum, ið gravararnir halda seg hava brúk fyri. Eitt nú tylrlúgving, mati, sigarettum, rúsdrekka og øðrum rúsandi evnum, skókjum og so víðari. Tað skal rindast í reinum gulli fyri hetta, og so kann tað so

skjótt henda seg, at teir, sum levera vørna, koma at standa í skuld til teirra, sum hava ábyrgdina fyri veitingunum. Men um myndugleikarnir í Venezuela koma fram á ólóglegu gullgravararnar, so eru tað teir, sum í orðsins sanna týðningi standa fyri skotunum. Teir, sum spinna gullið, fer eingin eftir, tí teir hava einki gjørt!

Hernaðarstöðin

Hvussu nógv tey á hernaðarstöðini gera við ólóglegu gullgravingina og gullgravararnar, sum koma ólóglegu um mark-ið úr velduga grannalandinum fyri sunnan, er ivasamt. Indianararnir reika nógv um í skógunum, og teir eru væl kunnaðir um, hvat gongur fyri seg. Teir bóva hernaðarstöðini frá, tá gullgravararnir eru her, og vit hava frætt, at tað hava teir eisini gjørt, meðan vit hava verið her, men okkum kunnugt, so eru fá ella rættari sagt eingi stíg tikin at steðga ólóglegu virkseminum.

Og verður nakað gjørt, so verður farið so ógvusliga fram, at tiltakið frammanundan er dømt at miseydnast. Í staðin fyri at senda einar tjúgu væl vandar og vápnadar hermenn avstað saman við staðkendum indianarum - eftir at hava havt teir sum vevgisarar mugu vit ássanna, at teir eru eins væl kendir í tættu frumskóginum, sum vit onnur eru í túnunum heima í Føroyum - so verða myndugleikarnir í sivilisatiónini tilkallaðir. Fyrsta stigið er at senda fólk avstað umborð á tyrlum fyri at kanna, um ný nakað er í tíðindunum, sum indianararnir hava borið. Hetta ger, at gullgravararnir verða væl og virðiliga varskoðvaðir um, at ný er vandi á ferð, og so syrgja teir sjálvandi fyri at pakka saman og sleppa sær burtur ella bara at krógva seg, áðrenn myndugleikarnir hava møguleika at vera á kroppinum á teimum. Hvi myndugleikarnir bera seg so sklossut at, kunnu vit bara gita um. Men tað er einki loyndarmál, at mutrið er stórt í hesum partinum av heiminum, og tað skuldi ikki undrað, um onkrir teirra, sum hava ábyrgd her á leið, kenna onkran, sum stendur aftanfyri gullgravararnar.

Tá generalurin vitjaði dagin fyri tollaksmessudag var tað ikki fyrsta ferðin, hann var her, og tá Símin og Dania í Túni áður hava heilsað uppá hann, fóru vit ein túr oman, eftir at ísrælskt bygda flogfarið av Araba merkinum hevði lent, og generalurin hevði fingið tað frá hondini, sum hann var kominn til. Tað sást á øllum brøgðum, at honum dámdi væl vitjanina av hvítu fólkunum. Vit vórðu sett til borðs á einum yvirdekkkaðum palli. Umframt okkum føroyingarnar vóru tað generalurin, kona og dóttur hansara, beiggja hansara og sonurin, ein annar

